

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Гончарук Владислава Ігорівна

СОЦІЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА МЕСЕНДЖЕРИ ЯК ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗЛОЧИНАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВЕРБУВАННЯМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ОСІБ.....636

Дрига Єлизавета Вадимівна

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....638

Єрофеева Ольга Сергіївна

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ.....641

Загородній Андрій Ігорович

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА.....643

Зюба Юлія Анатоліївна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....646

Кіліміченко Сергій Олегович

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....648

Кіліміченко Христина Юріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ І СІМЕЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОПУСТИМИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЧИ ЗАБОРОНЕНИЙ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....651

Ляховецький Сергій Олександрович

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....654

Манжос Кирило Олегович

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ656

Мунтяну Юліан Іванович

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....658

Паламарчук Олексій Олександрович

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГУРУПОВАВАННЯМИ.....661

Радецький Сергій Віталійович

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....664

Стародубов Олександр Сергійович

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....667

Черниш Юрій Петрович

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....670

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ.....675

пеки учасників процесу та використанні сучасних технологій. У сучасних умовах розвитку злочинності та ускладнення механізмів її вчинення, роль тактичних операцій лише зростає, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення їх теоретичних засад і практичного застосування.

Список використаних джерел:

1. Журавель В. А. Тактичні операції в системі криміналістичних засобів протидії злочинності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2006. Вип. 6. С. 30–36.

Ключові слова: тактичні операції, криміналістична тактика, досудове розслідування, квартирні крадіжки, організовані злочинні угруповання, розкриття злочинів, доказова інформація, негласні слідчі дії, оперативно-розшукова діяльність, криміналістичне планування, взаємодія слідчого та оперативних підрозділів, протидія розслідуванню, цифрова криміналістика, слідча ситуація, комплексні слідчі дії.

Key words: tactical operations, forensic tactics, pre-trial investigation, burglaries, organized criminal groups, crime detection, evidence, covert investigative measures, operational and investigative activities, forensic planning, cooperation between investigators and operational units, obstruction of investigations, digital forensics, investigative situation, comprehensive investigative measures.

Радецький Сергій Віталійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливою складовою методичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються проти журналістів, у сучасних умовах виступає розробка положень щодо визначення типових слідчих ситуацій, які складаються на початковому етапі розслідування та детермінують діяльність слідчого, оперативних працівників, залучення спеціалістів та експертів. Ефективність розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень значною мірою залежить саме від своєчасної оцінки обстановки, у якій розпочинається досудове розслідування, та правильного визначення алгоритму дій його учасників залежно від типових слідчих ситуацій початкового етапу. Саме на початковій стадії формується інформаційна основа кримінального провадження, визначаються основні версії, плануються першочергові слідчі (розшукові) та процесуальні дії. У зв'язку з цим виокремлення моделей типових слідчих ситуацій дозволяє оптимізувати діяльність слідчого, підвищити ефективність організації розслідування та сприяти розробленню відповідних криміналістичних рекомендацій.

В. Б. Ганелін зазначає, що слідча ситуація формується під впливом вихідних даних про вчинене кримінальне правопорушення та даних щодо «характеру протиправного діяння, місця, часу, способу його вчинення і приховання, джерел первинної інформації, особи злочинця, механізму утворення слідів, їх знищення, поведінки і психології потерпілого і свідків, дій злочинця після здійснення злочинного діяння та інших чинників» [1, с. 783].

В. І. Завидняк, поділяючи слідчі ситуації на конкретні та типові, визначає, що останні становлять собою сукупність найбільш характерної інформації щодо конкретного кримінального правопорушення на певному етапі його розслідування [2, с. 78].

Т. В. Волошанівська типову слідчу ситуацію визначає як «сукупність об'єктивних та суб'єктивних обставин посткримінального етапу кримінального правопорушення, яка визначає послідовність проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, які утворюють сукупність слідчих заходів, спрямованих на вирішення конкретних завдань, передбачених кожним етапом досудового розслідування» [3, с. 385].

Враховуючи наведені наукові позиції, а також характер вихідної інформації про подію, встановлення особи правопорушника та обставини вчинення кримінального правопорушення, під час розслідування злочинів, що вчиняються проти журналістів, можна виділити такі типові слідчі ситуації початкового етапу:

I. Ситуація встановленої особи правопорушника. Для даної ситуації характерним є те, що подія кримінального правопорушення є очевидною, потерпілий-журналіст або свідки безпосередньо вказують на конкретну особу правопорушника, або ж його особу встановлено за результатами первинних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів. Дана ситуація є найбільш сприятливою та інформативною, адже слідству відома особа правопорушника, наявні свідчення потерпілого та очевидців. Також злочинне посягання часто має місце публічний характер події, так як може вчинятися під час проведення певних мітингів, прес-конференцій чи інших публічних заходів, а також може бути зафіксоване за допомогою фото- чи відеозйомки, яка проводилася журналістом або членами знімальної групи у зв'язку зі здійсненням потерпілим його професійної діяльності.

II. Ситуація встановленої події, але невстановленої особи правопорушника. Для даної типової слідчої ситуації характерним є те, що факт кримінального правопорушення є очевидним (наприклад, напад на журналіста, пошкодження техніки чи майна, перешкоджання роботі), однак особу правопорушника на початковому етапі не встановлено. Правоохоронними органами, зазвичай, виявляються матеріальні сліди події та можуть бути здобуті відеозаписи або інші цифрові сліди злочинного посягання на журналіста. Також потерпілий або свідки можуть надати лише загальний опис правопорушника, але не можуть безпосередньо назвати його. В межах даної слідчої ситуації значну роль відіграють оперативно-розшукові заходи та аналіз інформаційного середовища та професійної діяльності журналіста.

III. Ситуація посткримінального виявлення систематичного вчинення протиправних дій проти журналіста, коли інформація про кримінальне правопорушення надходить через певний час після події. Наприклад, журналіст повідомляє про систематичні погрози, переслідування або втручання у професійну діяльність через тривалий час після початку вчинення таких дій. Для даної слідчої ситуації характерною є відсутність або часткова втрата матеріальних слідів, наявність електронних доказів (повідомлення, листування, публікації у мережі), складність встановлення часу та обставин вчинення правопорушення. Визначальною для формування вихідної інформації є діяльність, пов'язана із аналізом професійної діяльності журналіста та можливих мотивів посягання.

IV. Ситуація неверифікованого зв'язку правопорушення з професійною діяльністю журналіста. Для даної типової слідчої ситуації характерним є те, що факт заподіяння шкоди журналісту встановлено, однак на початковому етапі зв'язок між злочинним посяганням на журналіста чи його родичів з його професійною діяльністю не є очевидним. Під час оцінки вихідної інформації в межах даної типової слідчої ситуації можливі альтернативні мотиви (особисті конфлікти, побутові обставини, майнові суперечки), що обумовлює потребу перевірки версій різної спрямованості, а також проведення детального аналізу професійної діяльності потерпілого, зокрема тематики журналістських розслідувань.

V. Ситуація організованого або замовного характеру посягання на журналіста. Для даної типової слідчої ситуації визначальними є ознаки того, що кримінальне правопорушення вчинено за попередньою змовою групою осіб або має замовний характер, пов'язаний із журналістськими матеріалами чи розслідуваннями. Слідство володіє мінімальним обсягом матеріальних та цифрових слідів у зв'язку із ретельною підготовкою до вчинення правопорушення, до якого можуть залучатися посередники або виконавці, непов'язані із журналістом. Слідству доводиться використовувати увесь доступний інструментарій слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів задля встановлення справжніх мотивів і замовників протиправного посягання на журналіста.

Наведені типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування становлять собою узагальнені моделі найбільш типових вихідних ситуацій початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються проти журналістів. Саме вони впливають на визначення основних напрямів здійснення розслідування, висунення версій, постановку тактичних завдань та розробку алгоритмів дій слідчого та працівників оперативних підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Ганелін В. Б. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування розкрадання бюджетних коштів службовими особами органів місцевого самоврядування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 782-785. URL: https://lsej.org.ua/4_2024/191.pdf

2. Завидняк В. І. Типові слідчі ситуації та версії під час розслідування господарських злочинів, вчинених із використанням інформаційних технологій. *Європейський правничий часопис*. 2024. Вип. 2. С.77-82.

3. Волошанівська Т. В. Типові позитивні слідчі ситуації, які виникають в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених дітьми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 582-585. URL: https://www.lsej.org.ua/1_2024/140.pdf

Ключові слова: слідчі ситуації, досудове розслідування, мас-медіа, кримінальні правопорушення проти журналістів.

Key words: investigative situations, pre-trial investigation, mass media, criminal offenses against journalists.

Стародубов Олександр Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Важливою особливістю тактичних операцій із застосуванням негласних слідчих (розшукових) дій є потреба в інтеграції отриманих результатів у доказову систему провадження. Матеріали негласних заходів самі по собі не забезпечують автоматичної доказової завершеності [4, с. 28-34]. Їх необхідно правильно процесуально оформити, забезпечити збереження первинних носіїв і безперервність ланцюга володіння, провести за потреби експертні дослідження, наприклад фоноскопичні, портретні, комп'ютерно-технічні, лінгвістичні, а також забезпечити зіставлення з іншими доказами. У криміналістичній тактиці це означає, що тактична операція має включати елементи подальшого закріплення результатів, наприклад проведення обшуку одразу після зафіксованої розмови про місце зберігання речей, тимчасовий доступ до документів, коли зафіксовано факт їх використання, допит свідків на підставі встановленого кола контактів, пред'явлення для впізнання у випадках, коли спостереження зафіксувало контакт між співучасниками.

Питання допустимості та оцінки матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій вимагає особливо ретельного ставлення до формальних процедур і змістовної якості доказів. Допустимість залежить не лише від наявності належного дозволу та дотримання строків, але й від того, чи не було виходу за межі наданого дозволу, чи не проводилися дії щодо осіб, які не були охоплені процесуальним рішенням, чи забезпечено належне зберігання матеріалів [2, с. 30-39]. Достовірність та належність залежать від того, чи можна ідентифікувати учасників